

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ СУТНОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

© 2014 ПИЛИП'ЮК Я. В.

УДК 330.341.1(477)

Пилип'юк Я. В. Концептуалізація сутності інноваційного розвитку держави

У статті доведено необхідність переходу на інноваційну модель розвитку. Метою дослідження є визначення категорійного змісту поняття «розвиток», встановлення відмінностей між економічним зростанням та економічним розвитком, а також оцінка поглядів вчених на проблеми інноваційного розвитку. Дана стаття присвячена теоретичним проблемам обґрунтування взаємозв'язку та відмінностей між поняттями «розвиток», «зростання», «інноваційний розвиток». Наголошено на тому, що використання інновацій є необхідною умовою економічного розвитку. На основі аналізу та узагальнення наукових праць багатьох учених показано, що механізм фінансового забезпечення інноваційного розвитку повинен сприяти новим інноваційним можливостям і зростанню економіки. У результаті проведених досліджень запропоновано авторське трактування поняття інноваційного розвитку.

Ключові слова: розвиток, економічне зростання, економічний розвиток, інноваційний розвиток.

Бібл.: 32.

Пилип'юк Ярина Василівна – аспірантка, кафедра фінансів, грошового обігу і кредиту, Львівський національний університет ім. І. Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна)

E-mail: voyakh@yahoo.com

УДК 330.341.1(477)

УДК 330.341.1(477)

Пилипюк Я. В. Концептуализация сущности инновационного развития государства

В статье доказана необходимость перехода на инновационную модель развития. Целью исследования является определение категориального содержания понятия «развитие», установление различий между экономическим ростом и экономическим развитием, а также оценка взглядов ученых на проблемы инновационного развития. Данная статья посвящена теоретическим проблемам обоснования взаимосвязи и различий между понятиями «развитие», «рост», «инновационное развитие». Отмечено, что использование инноваций является необходимым условием экономического развития. На основе анализа и обобщения научных трудов многих ученых показано, что механизм финансового обеспечения инновационного развития должен способствовать новым инновационным возможностям и росту экономики. В результате проведенных исследований предложено авторская трактовка понятия инновационного развития.

Ключевые слова: развитие, экономический рост, экономическое развитие, инновационное развитие.

Библ.: 32.

Пилипюк Ярина Васильевна – аспірантка, кафедра фінансов, денежного обращения и кредита, Львовский национальный университет им. И. Франко (ул. Университетская, 1, Львов, 79000, Украина)

E-mail: voyakh@yahoo.com

Pylypyuk Ya. V. Conceptualization of the Substance of the Innovative Development of the State

In the article the necessity for transition to innovation model of development is proved. The study aims to determine the categorical content of the term «development», to distinguish between economic growth and economic development, to assess the views of scientists on issues of innovation development. The article focuses on the theoretical problems of substantiation the relationship and the differences between the concepts of «development», «growth», «innovation development». The use of innovations is noted to be a prerequisite to economic development. Based on the analysis and synthesis of scientific publications from many scholars, is demonstrated that the financial support mechanism of innovation development is useful to help new innovative capabilities and to encourage the economic growth. As a result of the research, the author proposes his own interpretation of the innovative development concept.

Key words: development, economic growth, economic development, innovative development.

Bibl.: 32.

Pylypyuk Yaryna V. – Postgraduate Student, Department of Finance, Monetary Circulation and Credit, Ivan Franko National University of Lviv (vul. Universytetska, 1, Lviv, 79000, Ukraine)

E-mail: voyakh@yahoo.com

Гостра необхідність фундаментальних досліджень проблем інноваційного розвитку економіки України в сьогоденних реаліях викликана необхідністю розробки практичних рекомендацій щодо модернізації виробництва та економіки в цілому. Останні два десятиліття показують, що дедалі зростаючу роль у формуванні конкурентоспроможності вітчизняних підприємств відіграє інноваційна складова їх діяльності. Окрім того, глибоке розуміння процесів, пов'язаних із впровадженням інновацій, має враховуватися в стратегічному аспекті фінансової діяльності підприємства, галузі, регіону, держави. Нарощування інноваційних потужностей відіграє центральну роль в динаміці зростання країн, що розвиваються. Досвід цих країн показує, що інновації – це не тільки високотехнологічні продукти; інноваційний потенціал повинен бути фундаментальним задля набуття знань, досвіду та інформації. Зрештою, механізм фінансового забезпечення інноваційного розвитку повинен сприяти новим інноваційним можливостям і зростанню економіки.

Аналіз наукової літератури щодо проблематики інноваційного розвитку економіки засвідчив незначні напрацювання у сфері теоретико-методичних підходів щодо визначення поняття «інноваційний розвиток», а точніше – вони практично відсутні. Як зауважує Т. Пілявко, «це тільки підкреслює складність та багатогранність окресленого явища» [1, с. 185]. Саме це відкриває перспективи подальшого вивчення даної проблематики.

Проблеми інноваційного розвитку національної економіки привертають увагу багатьох зарубіжних і вітчизняних учених. Дослідженням цих процесів займалися такі вітчизняні вчені: В. М. Геєць [2], В. А. Гросул [3], Н. В. Данік [4], М. І. Крупка [5], Л. І. Федулова [6] та інші. Більшість з них вважають, що саме від активності державної політики залежить інноваційний розвиток економіки [7].

Метою статті є визначення категорійного змісту поняття «розвиток», встановлення відмінностей між економічним зростанням та економічним розвитком,

оцінка поглядів вчених на сутність поняття «інноваційний розвиток».

Традиційні економічні системи зазвичай переслідують мету економічного зростання та процвітання, однак науковці-економісти зауважують, що економічне зростання не завжди викликає інтенсивний економічний розвиток. Країни із перехідною економікою повинні комплексно враховувати фактори, необхідні для економічного розвитку.

У даний час мають місце теоретичні проблеми обґрунтування взаємозв'язку та відмінностей між поняттями «розвиток», «зростання», «інноваційний розвиток». В економічній науці та практиці активно обговорюються питання розробки нової теорії господарського розвитку, котра враховує інноваційну орієнтацію технологічних, управлінських, організаційних, інституційних та інших системних перетворень у світовій економіці [8, с. 127].

Для пояснення даних питань з історичних і сучасних позицій необхідно визначити категоріальний сенс поняття «розвиток». У загальнонауковому розумінні розвиток являє собою процес поступального руху вперед [9]. З позицій діалектики розвиток – це процес закономірно якісної зміни. Причому слід зазначити універсальний характер розвитку, закономірності якого характерні для усіх систем: біологічних, технічних, соціальних, економічних.

Безумовно, діалектичне уявлення про розвиток створюють базисні закони: закон єдності та боротьби протилежностей, закон переходу кількісних змін у якісні та закон заперечення, що по суті визначають з різних боків процес розвитку [8, с. 127 – 130].

У філософському словнику поняття «розвиток» подано як закономірні якісні зміни матеріальних та ідеальних об'єктів, що характеризуються як незворотні та спрямовані [11, с. 492]. Схожим чином пояснює дане поняття Великий тлумачний словник сучасної української мови, де розвиток розглядається як «процес, внаслідок якого відбувається зміна якості чого-небудь, перехід від одного якісного стану до іншого, вищого» [12, с. 1235].

У визначенні категорії «розвиток» ключовим є поняття зміни. Так, за Е. М. Коротковим, розвиток – це сукупність змін, які ведуть до появи нової якості та зміцнення життєвості системи, її здатність чинити опір руйнівним силам зовнішнього середовища [13, с. 296], за Е. А. Смирновим – незворотні, спрямовані, закономірні зміни матерії та свідомості [14, с. 174], за І. А. Богатирьовим – сукупність змін різної економічної природи, цілеспрямованості, інтенсивності, які об'єктивно перебігають у соціально-економічній системі під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів, а також ведуть до переходу і фіксації підприємства в різних організаційно-економічних станах [15, с. 82]. На думку В. О. Василенка, розвиток – це не разові перетворення з метою досягнення найкращого (а тому і споконвічного) стану системи, а процес, що не припиняється в часі, плин якого не завжди відбувається постійно і безупинно, найчастіше йде стрибкоподібно з подоланням різних за глибиною та охопленням криз [16].

Варто зауважити, що існують значні відмінності між економічним зростанням та економічним розвитком. Термін «економічне зростання» відноситься до збільшення (або зростання) конкретних показників, таких як національний дохід, валовий внутрішній продукт (ВВП) або дохід на душу населення. Зростання ВВП економісти характеризують як економічне зростання. Термін «економічний розвиток» є поняттям ширшим і глибшим. Не завжди економічний розвиток супроводжується зростанням економічних показників. Його можна віднести до поліпшень у різних напрямках людської діяльності, таких як рівень грамотності, тривалості життя та рівень бідності тощо. ВВП є специфічним показником економічного добробуту, який не бере до уваги важливі аспекти, такі як стан навколишнього середовища, свободи чи соціальної справедливості. Економічне зростання розглядається макроекономічною наукою як складова частина й одна з найважливіших характеристик економічного розвитку країни. Поняття «розвиток» і «зростання» знаходяться між собою, як правило, у співвідношенні: зростання валового продукту супроводжується змінами в технології виробництва, пов'язане з появою нових видів продукції та цілих галузей. Іншими словами, зростання викликає якісні зміни в економіці, сприяє її загальному розвитку. Однак при великих структурних трансформаціях, коли відбувається скорочення неефективних виробництв, обсяг ВВП може знизитися на якийсь час. Так було в США в 1970-ті роки під час енергетичної кризи, коли відбувалося масове заміщення енергоємних виробництв. Проте економічний розвиток не припинявся, оскільки створювалися умови для підвищення загальної ефективності використання обмежених виробничих ресурсів [17].

В Україні, на жаль, економічне зростання досягається переважно екстенсивним, ресурсовитратним шляхом і забезпечується в основному за рахунок розвитку галузей добувного сектора промисловості, ігноруючи створення інтенсивного розвитку економіки за рахунок інноваційної моделі розвитку, що свідчить про низьку ефективність політичних та економічних рішень, не здатних забезпечити сталий соціально-економічний розвиток країни та підвищення рівня добробуту її громадян.

Так, частка витрат на інноваційні розробки в загальній сумі державних витрат становить 6 – 7% у США, 4 – 5% у Франції, Німеччині, Великобританії, Італії, 3 – 3,5% у Японії [18]. В Україні, згідно із Законом України «Про науково-технічну діяльність» цей показник становить 1,7%. Позитивним є той факт, що держава виступає ініціатором і координатором наукових програм (зокрема, Концепції науково-технологічного та інноваційного розвитку України, Стратегії інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів та ін.), які мають важливе загальнонаціональне значення для вирішення проблем інноваційного розвитку економіки країни.

Економічний розвиток, згідно з гарвардським професором Майклом Е. Портером, є «довгостроковим процесом побудови ряду взаємозалежних мікроекономічних можливостей і стимулів для підтримки більш

складних форм конкуренції». Ці можливості та стимули, які були визначені у праці М. Портера «The Competitive Advantage of Nations», 1990 р. [19], включають природу та масштаби ресурсів, необхідні для виробництва товарів і послуг; правила, стимули і норми, що регулюють тип та інтенсивність конкуренції.

Міркування про природу економічного зростання властиві всім етапам розвитку економічної теорії. Вони містяться в роботах класиків економічної думки XVIII – XIX ст. А. Сміта, Й. Шумпетера. Пізніше ідеї Дж. Форрестера, С. Кузнеця, У. Ростоу зробили вагомий внесок у розвиток теорії зростання. На сучасному етапі ця проблематика розглядається в роботах П. Ромера, Ст. Фішера, Р. Дорнбуша, Р. Шмалензі, Дж. Сакса, Ф. Ларрен [20, с. 27].

Варто зазначити, що формування теорій інноваційного розвитку розпочалося, на думку більшості науковців, у другій половині XIX – першій половині XX століть. Досліджуючи економічний розвиток суспільств, учені виявили нерівномірність темпів економічного зростання, причому багато фундаментальних положень інноваційного розвитку успішно розроблялися в рамках економічної теорії, теорії організації, інноваційного менеджменту [21, с. 17].

Одним з перших тлумачення категорії «економічне зростання» надав С. Кузнець у роботі «Вимірювання економічного зростання» [22]. По аналогії з класичним визначенням зростання живого організму він трактує економічне зростання як «процес, що складається з окремих взаємодій, у результаті яких економічна матерія надходить у національну економіку та передається від однієї її частини до іншої» [22, с. 11]. У роботах, що вийшли пізніше, під економічним зростанням він вже розуміє «довготривале збільшення здатності господарства забезпечувати найрізноманітніші потреби населення за допомогою ефективніших технологій і відповідних інституційних та ідеологічних змін» [23, с. 13; 24, с. 484].

Після прийняття Закону України «Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної політики» у 1991 р. Україна законодавчо визначила курс на науково-технологічне оновлення економіки. Пізніше в багатьох нормативно-правових актах було деталізовано вибір інноваційної моделі розвитку економіки.

Не можна не погодитись з думкою професора Крупки М. І. про те, модель інноваційного розвитку національної економіки є визначальним чинником прогресу суспільства та підвищення добробуту його членів [5, с. 94].

Без комерційного застосування своїх плодів наука не могла б швидко розвиватися, так само, як і без наукового прогресу економічний розвиток є неможливим. Одночасний та взаємозалежний розвиток науки і виробництва можуть мати місце за умови широкого сприяння розробкам і запровадженню нової техніки, нових технологій та нових видів продукції. При цьому необхідно використовувати механізм прискорення інноваційних процесів.

Інноваційні процеси, що лежать в основі інноваційного розвитку, мають складну природу, яка вимагає певних змін. Часто це призводить до мутацій, що безперервно реконструюють економічну структуру зсередини, руйнуючи стару і створюючи нову, провокує скоро-

чення життєвого циклу існуючої продукції чи послуг. Для визначення цієї властивості Й. Шумпетер використав у своїй книзі «Капіталізм, соціалізм і демократія» (1942 р.) поняття «творча деструкція» [25, с. 111]. Варто зауважити, що цю думку підтверджує і той факт, що менеджмент життєвого циклу продукції та інноваційний менеджмент перебувають у постійній конфронтації, таким чином, деякою мірою, спричиняючи труднощі для інноваційного розвитку підприємства чи економіки загалом.

Інноваційна теорія Й. Шумпетера спирається на відкриття М. Туган-Барановського [26] і М. Кондратьєва [27, с. 172 – 226]. Перший проаналізував і довів узалежненість нерівномірного, циклічного розвитку економіки від науково-технічного прогресу. Рушійною силою еволюції капіталістичної системи вважав інновації, насамперед у галузях, що виробляють засоби виробництва. Нерівномірність інвестиційно-інноваційного процесу і є першопричиною циклічності розвитку економіки. М. Кондратьєв, який відомий передусім своєю теорією «великих циклів кон'юнктури», виявив довготривалу періодичність розвитку економіки з інтервалом приблизно 50 років, яка отримала назву «циклів Кондратьєва». В їх основі лежить нерівномірність науково-технічного прогресу і процесу нагромадження капіталу. Кожен із таких циклів складається з технологічної революції та періоду засвоєння її здобутків. Й. Шумпетер доповнив її інноваційним механізмом, у відповідності з яким великі цикли викликаються нерівномірністю процесу нововведення, зміною схильності підприємців до запровадження технологічних чи організаційних новацій. Великий цикл розпадається на дві фази – піднесення і спаду, кожна з яких характеризується певною динамікою технічних і технологічних інновацій. Фаза піднесення відзначається їх швидкою появою та розповсюдженням, натомість фаза спаду – вичерпанням запасу інновацій. Вихід із спаду пов'язується зі стрімким нагромадженням відкриттів і винаходів, що придатні до швидкого запровадження у виробництво. Це означає перехід до нового великого циклу, що базується на вищому техніко-технологічному рівні виробництва. Це підтверджують, зокрема, події економічної історії XX століття. Велика депресія 30-х років і кризові явища в економіці 70-х були пов'язані з накопиченням структурних диспропорцій та вичерпанням інноваційного потенціалу. Вихід із них відбувався шляхом «творчого руйнування» старої технологічної та інституційної структури економіки та її перебудови за допомогою нововведень, що започаткували новий технологічний уклад [28].

Теорія циклічності розвитку промисловості характеризує інноваційний розвиток підприємства як інноваційну діяльність, що дає інноваційний результат у вигляді ефективних якісних змін, що впливають на загальний розвиток промисловості, яка забезпечується за рахунок інвестиційного фінансування та передбачає наявність певного механізму реалізації інноваційних дій у межах окремо взятого підприємства. Таким чином, інноваційний розвиток підприємства, у даному випадку, залежить від факторів ресурсного забезпечення, зовнішніх і внутрішніх факторів впливу. Теорія циклу

та теорія коливання хвиль характеризує інноваційний розвиток відповідно до потреб розвитку суспільства та узгодженості між структурою діючої економічної системи в країні, наявністю ресурсної бази в «інноваційній галузі», де існує можливість реалізувати інновації. Теорія диверсифікації визначає інноваційний розвиток підприємства в системі менеджменту підприємства через визначення стратегії функціонування. При розгляді теорії нововведень ключовим аспектом можливості реалізації інноваційного розвитку підприємства є наявність в державі такої інноваційної системи, що здатна на всіх рівнях інституціонального регулювання забезпечити сприятливі умови здійснення інноваційної діяльності на підприємстві. Теорія інноваційної економіки фактично поєднує всі вищеперераховані характеристики інноваційного розвитку і конкретизує де, або за рахунок чого, можливі інноваційні зміни [1, с. 185 – 190].

Т. Федосеева розуміє інноваційний розвиток як «економічне зростання господарюючого суб'єкта на основі розробки і реалізації нових або поліпшуваних технологій. Рівень інноваційного розвитку визначається як ресурсною складовою інноваційного процесу (інноваційним потенціалом), так і ефективністю трансферу інноваційних технологій» [29].

Т. Пілявзов у аналізі поняття «інноваційний розвиток» зосереджує свою увагу здебільшого на мікро-економічному рівні і виводить поняття, зокрема, «інноваційний розвиток підприємства», виділяючи при цьому фактори впливу, стверджуючи, що інноваційний розвиток підприємства – це процес цілеспрямованого, послідовного руху підприємства до збалансованого інноваційного стану під впливом синергетичної дії зовнішніх і внутрішніх факторів, що визначають стійкість організаційно-функціональної системи підприємства в умовах ринкової економіки, який характеризується результатом якості досягнутих результатів залежно від інтенсивності та швидкості інноваційних процесів на підприємстві [1, с. 185 – 190].

Авторами збірника наукових статей «Перспективи інноваційного розвитку України» охарактеризовано інноваційний розвиток як процес структурного вдосконалення національної економіки, який досягається переважно за рахунок практичного використання нових знань для зростання обсягів суспільного виробництва, підвищення якості суспільного продукту, зміцнення національної конкурентоспроможності та прискорення соціального прогресу в суспільстві [30, с. 15].

І. Підкаминний та В. Ціпуринда вважають, що інноваційний розвиток – це шлях, який базується на поглибленні поєднання цілей підприємства, його підсистем, цілей кожної особистості, яка працює в колективі, вдосконаленні її діяльності, удосконаленні бізнес-процесів для досягнення загальних стратегічних цілей. Тому його система управління повинна передбачати інтеграцію цілей, ресурсів, персоналу та його знань і мотивованості дій (процесів і процедур менеджменту), безперервний розвиток творчого потенціалу працівників, колективну співпрацю, тощо [31].

Водночас Вдовиченко А. М. вважає, що інноваційний розвиток економіки – це така модель розвитку, коли інноваційні процеси поставлені на конвеєр і стають перманентними, коли в інноваційні процеси постійно залучаються інвестиції, але й самі інновації також створюють фінансові ресурси і мультиплікативно збільшують інвестиційні потоки [32, с. 32].

На нашу думку, *інноваційний розвиток* – це процес постійного використання цільових потоків знань у сфері інноватики та інноваційної діяльності як на мікро-, так і на макрорівнях задля набуття досвіду розробки, введення та комерціалізації новацій з метою економічного зростання та розвитку.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок про те, що необхідною умовою економічного розвитку є інновації. Саме тому теоретичні дослідження проблематики інноваційного розвитку набувають надзвичайної актуальності та є основою для формулювання основних понять і параметрів, необхідних для аналізу та організації фінансового забезпечення інноваційного розвитку. Оскільки одним із найважливіших завдань сучасної державної політики є перехід до практичної реалізації інноваційної моделі розвитку національної економіки, подальші наукові дослідження в цьому напрямі є надзвичайно актуальними. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Пілявзов Т. М. Інноваційний розвиток підприємства як важливий аспект розвитку економіки / Т. М. Пілявзов // Інноваційна економіка. – 2012. – № 4 (30). – С. 185 – 190.
2. Геєць В. М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку / В. М. Геєць // НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. – К., 2009. – 864 с.
3. Гросул В. А. Проблеми інноваційної діяльності в Україні / В. А. Гросул // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2010. – № 1 (3). – Т. 1. – С. 76 – 82.
4. Данік Н. В. Інноваційний розвиток економіки України / Н. В. Данік // Інноваційна економіка. – 2012. – № 2 (28). – С. 36 – 39.
5. Крупка М. І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України / М. І. Крупка. – Львів : Промо-Медіа, 2001. – 608 с.
6. Федулова Л. Концептуальні модель інноваційної стратегії України / Л. Федулова // Економіка і прогнозування. – 2012. – № 1. – С. 87 – 100.
7. Стреліна О. М. Інноваційний розвиток економіки України: проблеми та перспективи / О. М. Стреліна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2166>
8. Кураленко О. Г. Методологические вопросы инновационного развития экономических систем / О. Г. Кураленко // Молодой ученый. – 2011. – № 10. Т. 1. – С. 127 – 130.
9. Большой энциклопедический словарь. – М., 2005.
10. Абдеев Р. Ф. Философия информационной цивилизации / Р. Ф. Абдеев. – М. : Владос, 1994 ; Кураленко О. Г. Методологические вопросы инновационного развития экономических систем / О. Г. Кураленко // Молодой ученый. – 2011. – № 10. – Т. 1. – С. 127 – 130.
11. Философский словарь / [Под ред. И. Т. Фролова]. – М. : Политиздат, 1987. – 592 с.
12. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – Ірпінь : ВТФ «Перун», 2003. – 1440 с.

13. Коротков Э. М. Концепция менеджмента : учеб. пособие для студентов и слушателей по направлению менеджмент / Э. М. Коротков. – М. : ДеКА, 1996. – 301 с.

14. Смирнов Э. А. Основы теории организации : учебное пособие для вузов / Э. А. Смирнов. – М. : ЮНИТИ, 2000. – 375 с.

15. Богатирьев И. О. Ефективність розвитку підприємства / И. О. Богатирьев // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – № 8. – С. 79 – 84.

16. Василенко В. А. Организационно-циклическая и структурно-функциональная модели развития организации / В. А. Василенко // Культура народов Причерноморья. – 2004. – № 56, Т. 1. – С. 100 – 107.

17. Небава М. І. Теорія макроекономіки : навч. посіб. – К. : Слово, 2005. – 536 с.

18. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. / Н. В. Краснокутська. – К. : КНЕУ, 2003. – 504 с.

19. Porter M. E. The Competitive Advantage of Nations / M. E. Porter. – New York: Free Press, 1990. – 896 p.

20. Хоменко Я. В. Генезис теорії економічного зростання / Я. В. Хоменко // Наукові праці Донецького національного технічного університету : зб. наук. праць. – Донецьк : ДонНТУ, 2011. – С. 27 – 33.

21. Гринько Т. В. Інноваційний розвиток України: тенденції та проблеми // Технологический аудит и резервы производства. – 2013. – № 1/3(9). – С. 17 – 21.

22. Kuznets S. Measurement: Measurement of Economic Growth / S. Kuznets // The Journal of Economic History. – 1947. – Vol. 7, Supplement : Economic Growth: A Symposium. – P. 10 – 34.

23. Эффективный экономический рост: теория и практика / А. С. Генкин, М. Н. Зырянова, Г. Ю. Ивлева и др. ; под ред. Т. В. Чечелевой. – М. : Экзамен, 2003. – 320 с.

24. Хоменко Я. В. Генезис теорії економічного зростання / Я. В. Хоменко // Наукові праці Донецького національного технічного університету : зб. наук. праць. – Донецьк : ДонНТУ, 2011. – С. 483 – 494.

25. Шумпетер Й. А. Капіталізм, соціалізм і демократія / Й. Шумпетер ; [пер. с англ. В. Ружицький, П. Таращук]. – К. : Видво «Основи», 1995. – 528 с.

26. Туган-Барановский М. И. Промышленные кризисы. Очерк из социальной истории Англии / М. И. Туган-Барановский. – 2-е изд., перераб. – СПб., 1900 ; Переизд. : Киев : Научная мысль, 2004. – 367 с.

27. Кондратьев Н. Д. Большие циклы экономической конъюнктуры : доклад // Проблемы экономической динамики. – М. : Экономика, 1989. – 523 с.

28. Яремко Л. А. «Нова економіка» та інноваційний розвиток / Л. А. Яремко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 3. – Т. 1. – С. 25 – 30.

29. Федосеева Т. А. Мониторинг инновационного развития экономических систем : автореф. дисс. ... канд. экон. наук: 08.00.05 / Т. А. Федосеева. – Нижний Новгород : ГОУ ВПО «НГТУ», 2007. – 24 с.

30. Перспективи інноваційного розвитку України : зб. наук. ст. за ред. Я. А. Жаліла. – К. : Альтерпрес, 2002. – 160 с.

31. Підкамінний І. М. Системні фактори впливу на інноваційний розвиток підприємства / І. М. Підкамінний, В. С. Ціпурида [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=480>

32. Вдовиченко А. М. Фінансовий потенціал населення: нові можливості інноваційного розвитку економіки України : монографія / А. М. Вдовиченко. – Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2012. – 225 с.

Науковий керівник – Коваленко В. М., кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту Львівського національного університету імені І. Франка

REFERENCES

Abdeev, R. F. *Filosofia informatsionnoy tsivilizatsii* [Philosophy of information civilization]. Moscow: Vldos, 1994.

Bolshoy entsiklopedicheskiy slovar [Great Encyclopedic Dictionary]. Moscow, 2005.

Busel, V. T. *Velykiy tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [Great Dictionary of the modern Ukrainian language]. Irpin: Perun, 2003.

Bohatyryov, I. O. "Efektivnist rozvytku pidpriemstva" [The efficiency of the enterprise]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, no. 8 (2006): 79-84.

Danik, N. V. "Innovatsiyni rozvytok ekonomiky Ukrainy" [Innovative development of economy of Ukraine]. *Innovatsiina ekonomika*, no. 2 (28) (2012): 36-39.

Fedulova, L. "Kontseptualni model innovatsiynoi stratehii Ukrainy" [Conceptual model of innovation strategies Ukraine]. *Ekonomika i prohnouzuvannia*, no. 1 (2012): 87-100.

Filosofskiy slovar [Philosophical Dictionary]. Moscow: Politizdat, 1987.

Fedosееva, T. A. "Monitoring innovatsionnogo razvitiia ekonomicheskikh sistem" [Monitoring of innovative development of economic systems]. *Avto-ref. diss. ... kand. ekon. nauk: 08.00.05*, 2007.

Genkin, A. S. et al. *Effektivnyy ekonomicheskyy rost: teoriia i praktika* [Effective economic growth: theory and practice]. Moscow: Ekzamen, 2003.

Hrosul, V. A. "Problemy innovatsiynoi diialnosti v Ukraini" [Problems of innovation activity in Ukraine]. *Biuletен Mizhnarodnoho Nobelivskoho ekonomichnoho forumu*, vol. 1, no. 1 (3) (2010): 76-82.

Hrynko, T. V. "Innovatsiyni rozvytok Ukrainy: tendentsii ta problemy" [Innovative Development of Ukraine: trends and problems]. *Tekhnolohycheskyi audyt y rezervy proyzvodstva*, no. 1/3 (9) (2013): 17-21.

Heiets, V. M. *Suspilstvo, derzhava, ekonomika: fenomenolohiia vzaiemodii ta rozvytku* [Society, state, economy: phenomenology interaction and development]. Kyiv, 2009.

Korotkov, E. M. *Kontseptsiiia menedzhmenta* [The concept of management]. Moscow: DeKA, 1996.

Krupka, M. I. *Finansovo-kredytnyi mekhanizm innovatsiynoho rozvytku ekonomiky Ukrainy* [The financial and credit mechanism innovation development of Ukraine's economy]. Lviv: Promo-Media, 2001.

Krasnokutska, N. V. *Innovatsiyni menedzhment* [Innovation Management]. Kyiv: KNEU, 2003.

Khomenko, Ya. V. "Henezys teorii ekonomichnoho zrostan-nia" [The genesis of the theory of economic growth]. *Naukovi pratsi DonNTU* (2011): 27-33.

Kuznets, S. "Measurement: Measurement of Economic Growth". *The Journal of Economic History*, vol. 7 (1947): 10-34.

Khomenko, Ya. V. "Henezys teorii ekonomichnoho zrostan-nia" [The genesis of the theory of economic growth]. *Naukovi pratsi DonNTU* (2011): 483-494.

Kondratev, N. D. "Bolshie tsikly ekonomicheskoy koniunk-tury" [Large cycles of economic conditions]. In *Problemy ekonomicheskoy dinamiki*. Moscow: Ekonomika, 1989.

Kuralenko, O. G. "Metodologicheskie voprosy innovatsion-nogo razvitiia ekonomicheskikh sistem" [Methodological issues of innovative development of economic systems]. *Molodoy uchenyy*, vol. 1, no. 10 (2011): 127-130.

Nebava, M. I. *Teoriia makroekonomiky* [The theory of macro-economics]. Kyiv: Slovo, 2005.

Piliavoz, T. M. "Innovatsiyni rozvytok pidpriemstva iak vazhlyvyi aspekt rozvytku ekonomiky" [Innovative enterprise development as an important aspect of economic development]. *Innovatsiina ekonomika*, no. 4 (30) (2012): 185-190.

Porter, M. E. *The Competitive Advantage of Nations*. New York: Free Press, 1990.

Perspektyvy innovatsiinoho rozvytku Ukrainy [Perspectives of innovation development of Ukraine]. Kyiv: Alterpres, 2002.

Pidkaminnyi, I. M., and Tsipurynda, V. S. "Systemni faktory vplyvu na innovatsiinyi rozvytok pidpriemstva" [Systemic factors influence the development of innovative enterprises]. <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=480>

Strelina, O. M. "Innovatsiinyi rozvytok ekonomiky Ukrainy: problemy ta perspektyvy" [Innovative development of economy of Ukraine: problems and prospects]. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2166>

Smirnov, E. A. *Osnovy teorii organizatsii* [Fundamentals of the theory of organization]. Moscow: YuNITI, 2000.

Shumpeter, I. A. *Kapitalizm, sotsializm i demokratsiia* [Capitalism, Socialism and Democracy]. Kyiv: Osnovy, 1995.

Tugan-Baranovskiy, M. I. *Promyshlennyye krizisy. Ocherk iz sotsialnoy istorii Anglii* [Industrial crises. Sketch of the social history of England]. Kyiv: Nauchnaia mysl, 2004.

Vasilenko, V. A. "Organizatsionno-tsiklicheskaia i strukturno-funktionalnaia modeli razvitiia organizatsii" [Organizational-cyclical and structural-functional model of the organization]. *Kultura narodov Prichernomoria*, vol. 1, no. 56 (2004): 100-107.

Vdovychenko, A. M. *Finansovyi potentsial naseleennia: novi mozhlyvosti innovatsiinoho rozvytku ekonomiky Ukrainy* [The financial capacity of the population: new opportunities for innovation development of Ukraine]. Irpin: NUDPSU, 2012.

Yaremko, L. A. "«Nova ekonomika» ta innovatsiinyi rozvytok" ["New Economy" and innovative development]. *Marketynh i menedzhment innovatsii*, vol. 1, no. 3 (2011): 25-30.

УДК 331

МОДЕЛИРОВАНИЕ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ТЕОРИИ КАТАСТРОФ

© 2014 КУЗЬМЕНКО А. К.

УДК 331

Кузьменко А. К. Моделирование развития предприятия с использованием теории катастроф

Целью статьи является анализ элементарных потенциальных функций теории катастроф и формирование механизма построения модели развития предприятия, который будет адекватно отражать кризис социально-экономических процессов системы. В результате исследования были сформулированы основные предположения для использования теории катастроф. Выделены основные характерные признаки катастроф, рассмотрены и другие группы признаков существования катастрофы в системе. В статье представлены основные элементарные функции катастроф. Сформулировано условие существования катастрофы в социально-экономической системе. Сформирован и поэтапно проанализирован механизм моделирования развития предприятия с использованием теории катастроф. Предложена модель развития социально-экономической системы с использованием элементов теории катастроф. Перспектива дальнейшего исследования в данном направлении – реализация механизма и построение модели развития реальной социально-экономической системы.

Ключевые слова: предприятие, социально-экономическая система, модель, теория катастроф, потенциальная функция, развитие, устойчивое и неустойчивое развитие.

Рис.: 1. **Формул:** 3. **Библ.:** 9.

Кузьменко Александра Константиновна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра экономической кибернетики, Полтавский университет экономики и торговли (ул. Ковалю, 3, Полтава, 36014, Украина)

E-mail: oldrakk@gmail.com

УДК 331

Кузьменко О. К. Моделювання розвитку підприємства з використанням теорії катастроф

Метою статті є аналіз елементарних потенційних функцій теорії катастроф і формування механізму побудови моделі розвитку підприємства, який адекватно відображатиме кризу соціально-економічних процесів системи. У результаті дослідження були сформовані основні припущення щодо використання теорії катастроф. Виділено основні характерні ознаки катастроф, розглянуто й інші групи ознак існування катастроф у системі. У статті представлено основні елементарні функції катастроф. Сформовано умови існування катастрофи у соціально-економічній системі. Сформовано та поетапно проаналізовано механізм моделювання розвитку підприємства при використанні теорії катастроф. Запропоновано модель розвитку соціально-економічної системи з використанням елементів функції катастроф. Перспектива подальшого дослідження в даному напрямку – реалізація запропонованого механізму та побудова моделі розвитку реальної соціально-економічної системи.

Ключові слова: підприємство, соціально-економічна система, модель, теорія катастроф, потенційна функція, розвиток, стійкий та нестійкий розвиток.

Рис.: 1. **Формул:** 3. **Бібл.:** 9.

Кузьменко Олександра Костянтинівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра економічної кібернетики, Полтавський університет економіки і торгівлі (вул. Ковалю, 3, Полтава, 36014, Україна)

E-mail: oldrakk@gmail.com

UDC 331

Kuzmenko O. K. Simulation of the Enterprise Development Using the Catastrophe Theory

The article is aimed at analysis of the elementary potential functions of the catastrophe theory and is concerned with the formation mechanism of enterprise development model that will appropriately reflect the crisis of socio-economic processes of the system. The study results led to forming of the basic assumptions for using of the catastrophe theory. The main characteristics of disasters were highlighted, other signs of the disaster in the system were reviewed. In the article the main elementary functions of catastrophes are described. A condition for the existence of catastrophe within a socio-economic system was formed. The mechanism for simulation of enterprise development using the theory of catastrophes was formed and has undergone a step-by-step analysis. The model of development of the socio-economic system with use of the elements of catastrophe theory is proposed. The prospect of further research in this direction is the implementation of the formed mechanism and building a model of development of the realistic socio-economic system.

Key words: enterprise, socio-economic system, model, catastrophe theory, potential function, development, sustainable and unsustainable development.

Pic.: 1. **Formulae:** 3. **Bibl.:** 9.

Kuzmenko Oleksandra K. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Economic Cybernetics, Poltava University of Economics and Trade (vul. Kovalya, 3, Poltava, 36014, Ukraine)

E-mail: oldrakk@gmail.com